

keli "Muodonmuuttajien maat" käsittelee roolipelikulttuuria ja sen historiaa. Roolipeleissä tuottaminen ja vuorovaikutteisuus ilmenevät puhtaimmillaan: pelaajat eläytyvät mielikuvitusmaailmaan, valitsevat itselleen hahmon ja rakentavat itse koko pelin tiettyjen sääntöjen puitteissa. Vaikka peliä ohjaavat säännöt onkin ennalta määrätty, on pelissä miltei kaikki muu pelaajien itsensä luomaa. Mäyrä lähestyy aihettaan tutkijan näkökulmasta, josta on sekä etua että haittaa. Roolipelin ominaispiirteet Mäyrä esittää selkeästi, kuten tutkijan kuuluukin, mutta fanin näkökulma loistaa poissaolollaan. Mäyrä ei esitä vastusta siihen, miksi roolipelit ihmisiä kiehtovat, ja tämä on *Kulttikirjan* faniteeman huomioon ottaen selkeä puute.

Myös television sci-fi- ja fantasiasarjoilla on omat vannoutuneet kannattajansa. Irma Hirsjärven artikkeli "*Star Trek* -ilmiö fanitutkimuksen valossa" käsittelee legendaarista *Star Trekiä*, kun taas Kaarina Nikusen artikkeli "Soturiprinsessan matkassa" esittelee *Xena*-sarjan ympärille muodostunutta kulttia. Keskeistä kummankin sarjan faniudessa on paitsi fanien aktiivisuus ja vuorovaikutteisuus, myös sarjojen käyttö utopisiin tarkoituksiin. *Xena*-fanit ovat Nikusen mukaan kiintyneet hahmoon monesti siksi, että *Xena* tarjoaa heille mallin vahvasta naisesta, ja onpa sarjassa nähty feministisiäkin piirteitä. Hirsjärvi puolestaan painottaa *Star Trekin* antavan mahdollisuuksia moniin, myös valtavirrasta poikkeaviin identiteetti-positioihin. Hänen mukaansa sarjan yleisille on moniarvoinen ja suvaitseva. Nikusen ja Hirsjärven artikkelit pääsevät käsiksi faniuden ytimeen ja tuovat lisäksi esille faniuden utopisen funktion. Suosikkisarjan arvomaailma nähdään ihanteellisena: fanien mielestä *Xenan* ja *Star Trekin* maailmassa asiat ovat paremmin kuin todellisuudessa.

Kulttikirjan viimeinen tiettyä fani-ilmiötä käsittelevä artikkeli on Helena Sederholmin "Camp – Lainauserkkien taidetta". Sederholmin mukaan camp on kulttiasenteen liioittelua. Se on äärimmil-

leen vietyä faniutta, johon kuuluu silti tietoisuus liioittelusta ja jonkinasteinen itsekontrolli. Campiin liittyy usein myös ironisia piirteitä, jotka ovat omiaan vahvistamaan campin itsetietoista luonnetta. Artikkelin keskeisintä antia onkin kysymys siitä, onko camp tarkoituksellista kultin luomista. Innokkaan faniuden ja campin raja kun on tunnetusti häilyvä. Vaikka Sederholmin mukaan jotkut kulttuuri- muodot ovat alttiimpia camp-vaihteluksi kuin toiset, niin liioittelu saattaa toimia synnyttävänä voimana, tästä esimerkkinä vaikkapa sarjan hahmoiksi pukeutuvat *Star Trek*-fanit. Tämän pohjalta Sederholmin artikkeli puolustaaakin paikkaansa *Kulttikirjassa*.

Kaikkiaan *Kulttikirja* on monipuolinen katsaus paitsi fanien sielunelämään ja faniuden eri muotoihin, myös koko nykyiseen kulttuurintutkimukseen. Aiheiden kirjo on laaja. Parhaimmillaan fanius herää suorastaan eloon kirjan sivuilla (Nikunen ja Hirsjärvi), mutta toisaalta joitain artikkeleita häiritsee ulkokohtaisuus (etenkin Mäyrä). Fanius on niin subjektiivinen ilmiö, että sitä tutkittaessa fanin oman äänen täytyy ehdottomasti kuulua.

ANTTI PULKKINEN

Feministisiä luentoja Internetistä

Susanna Paasonen:

FIGURES OF FANTASY Women, Cyberdiscourse and the Popular Internet.

Annales Universitatis Turkuensis B:251. Turun yliopisto 2002. 285 s.

Susanna Paasonen väitöskirja *Figures of Fantasy. Women, Cyberdiscourse and the Popular Internet* on kunnianhimoinen analyysi Internetin ja sukupuolen kompleksisista artikulaatioista. Paasonen käy läpi niin kybernetiikan historiaa, kodin käsitteen metaforista käyttöä Internet-diskursseissa, tietoyhteiskuntastrategioiden sukupuolituneita ja sukupuolittavia tapoja jäsentää netin käyttöä kuin erilai-

sia nettiromansseihin ja deittailuun keskittyviä sivustoja ja feministisiä teknologiadiskursseja. Läpi teoksen moninaisten aineistojen ja niissä esiintyvien hahmojen (figures) Paasonen jäljittää tapoja, joilla Internet ja sitä ympäröivät tekstuaalisuudet rakentavat, muokkaavat ja konfiguroivat sukupuolta ja joilla sukupuoli puolestaan merkityksellistää Internetiä. Hyvin poikkeusteellinen työ paikantuu ainakin kulttuurintutkimuksen, feministisen teknologiantutkimuksen ja feministisen mediatutkimuksen kenttään. Yhtenäisyyttä teoreettiseen ja metodologiseen moninaisuuteen tuo ajatus Internetin tekstuaalisuudesta ja tekstuaalisuuden analyysin keskeisyysdestä kulttuurin ja kulttuuristen ilmiöiden tutkimukselle.

Paasonen sanoutuu irti teknologiaa deterministisesti lähestyvästä näkemyksestä, jotka rakentuvat joko teknofiliaalle tai teknofobiaalle. Internet ei näyttäytyy hyvänä sen paremmin kuin pahanakaan. Teknologiaa lähestytään työssä post-strukturalistisesta näkökulmasta, joka näkee teknologian ja sitä ympäröivän todellisuuden vastavuoroisesti rakentuvina. Internetin merkitykset eivät ole muuttumattomia, tuotantohetkellä lukkoon lyötyjä totuuksia, vaan muotoutuvat tulkintojen ja kertomuksien kautta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tulkinnan mahdollisuudet olisivat rajattomat. Kuten Paasonen toteaa, tekstuaalisuudessa on aina myös kysymys säännöistä, käsitteistä ja diskursiivisen valinnan toiminnasta (s. 8).

Myöskään sukupuoli ei ole itsestään selvä, valmiiksi olemassa oleva kokonaisuus. Niinpä se ei toimi teoksessa niinkään analyttisenä kategoriana kuin säätelevänä fiktiona, joka aktiivisesti rakentaa ja tuottaa sellaisia kategorioita kuin maskuliininen/feminiininen, subjekti/objekti tai heteroseksuaali/lesbo (s. 12). Käsitteiden liukuvoima, niiden keskeneräisyys ja merkitysten satunnaisuus asettavat tutkimukselle suuria haasteita. Paasonen päätyykin lähestymään kohdettaan tapausanalyysien avulla. Tapausanalyysit mahdollistavat Internetin moninaisten tekstuaalisuuden analyysin, ilman että teos

sortuisi (mahdottomiin) yrityksiin rakentaa kokonaiskuva jostain, jonka merkitykset ovat muodostumisen tilassa ja jota ei yhtenä kokonaisuutena kenties ole edes olemassa. Internet, kuten sukupuoliakin rakentuvat erilaisissa tekstuaalisuudessa ja käytännöissä, eikä niillä voi nähdä olevan yhtä pysyvää olemusta.

Kulttuurissamme lähes kaikkialle tunkeutunut ajatus Internetin kumouksellisuudesta rakentuu kontekstiksi Paasonen analyysille. Internet nähdään usein mahdollisuutena ylittää materiaalisuuden, erityisesti ruumiillisuuden asettamat rajat. Myös feministisissä diskursseissa Internetin on toivottu, ja joskus myös uskottu, tarjoavan uudenlaisia mahdollisuuksia perinteisten sukupuolimallien haastamiseen. Se on nähty jopa feminiinisenä alueena, joka mahdollistaa toisenlaisen "feminiinisen" kommunikaation. Tarinat netin radikaalista potentiaalista liittyvät usein käsitykseen netistä kyberavaruutena; vaihtoehtoisena maailmana, johon sen käyttäjät voivat astua ja jossa he voivat unohtaa "todellisen" fyysisen maailman vaihat ja rajoitteet. Näitä kyberavaruutta ja sen kumouksellisuutta juhlivia diskursseja vastaan Paasonen asettaa populaarin Internetin jopa surullisen perinteisen todellisuuden ja osoittaa, että jopa Internetissä "miehet ovat marsista ja naiset venuksesta".

Figures of Fantasy jäljittää kyberdiskursseissa liikkuvia, sukupuolen ja ruumiin moninaisia representaatioita tapaustutkimusten kautta. Teoksen ensimmäinen luku keskittyy itse kyberavaruuden käsitteeseen. Paasonen kartoittaa käsitteen genealogiaa hahmottaen tapoja, joilla robottien, androidien ja kyborgien populaarit representaatiot näennäisestä sukupuolettomuudestaan huolimatta rakentavat ja uusintavat käsitteitä naiseudesta ja mieheydestä. Luku tarjoaa oivan kontekstin myöhemmille analyyseille. Positiivimalla Internetin kyberavaruutena näkevä diskurssin tiettyyn aikaan ja paikkaan ja rakentamalla sille historian, Paasonen haastaa diskurssin jokapäiväisyyden mukanaan tuoman luonnollisuuden ja itsestään selvyuden ja osoittaa, että Internetiä

voisi käsitteellistää toisinkin.

Kirjan jatko tarjoaa monipuolisen analyysin kodin metaforan erilaisista liikkeistä kyberdiskursseissa. Paasonen jäljittää käsitteen käyttöä liittämällä sen muun muassa viktoriaanisiin julkisen ja yksityisen väliselle rajalle rakentuviin sukupuoli-käsitteisiin, matkakertomuksiin ja amerikkalaisten uudisraivaajien kolonialistisiin diskursseihin. Esiin nousee feministisen teoreettisoinnin ydinkäsitteistöä identiteettistä yksityisen ja julkisen väliseen rajaan. Myös seuraava luku keskittyy feministiselle tutkimukselle keskeiseen alueeseen, romansiin. Paasonen analysoi netin lukuisia deittisivustoja, nettideittailuun opastavia ohjekirjoja, nettiromansseista kertovia novelleja ja elokuvia keskittyen tapoihin, joilla naispuolisia netinkäyttäjää puhutellaan. Purkamisen ja haastamisen kohteeksi asetuvat naisille suunnattujen nettipalvelujen ja naisten netinkäyttöä käsittelevien tutkimusten ja mietintöjen implisiittiset (ja joskus myös varsin eksplisiittiset) sukupuoli-käsitteet. Analyysien kautta paljastuu, että nettidiskurssien nainen on se vanha tuttu, miehille ja perheelle omistautuva, ulkonäöstään huolehtiva, romantinen ja tunteellinen, ruumiinsa kautta määrittyvä Eeva. Vaikka analyysit ovatkin varsin vakuuttavia, olisin ehkä toivonut syvällisempää pohdintaa aineiston ja tapauksien valintoihin liittyvistä teoreettisista ja metodologisista premisseistä. Tutkimus keskittyy kyllä populaariin Internetiin, johon ei kenties juurikaan valtavirtaa haastavia sivustoja mahdu. Jäin kuitenkin miettimään, miten "populaari" tai "valtavirta" työssä merkityksellistyvät.

Teoksen viimeinen luku keskittyy kyberfeminismin kompleksisiin merkityksiin ja niihin tapoihin, joilla kyberfeminismi merkityksellistyy oppositiiossa sekä feminisminä että kyberkulttuuriin. Kun teknologian ja maskuliinisuuden luonnollistettu suhde haastetaan, aukeaa tila debateille ja feministisille haltuunottoille. Kirjan viimeinen luku käsittelee juuri näitä feministisiä teknologian haltuunoton strategioita. Paasonen tarkastelee erilaisia feministisiä tapoja lähestyä kysymystä naisten ja teknologian suhteesta

ta sekä feministien luonnostelemia vaihtoehtoja dikotomiselle sukupuolikäsitykselle, jotka tosin nekin paljastuvat osin epätydyttäviksi feministisiksi strategioiksi.

Analyysin kohteena ovat niin 1970-luvun radikaalifeministien teknologiautopioiden kuin "kolmannen aallon" ja kybertyöjien feministiset vastakulttuuritkin. Paasonen purkaa ajatusta "toisen" ja "kolmannen aallon" feministien selkeästä vastakkaisuudesta. Kyberfeminismin ja erilaisten grrrl-liikkeiden positiivinen feminismin historiaan osoittaa, että vaikka uudet diskurssit asettuvat voimakkaastikin vastustamaan toisen aallon feminismin strategioita, poliittikkoja ja teorioita, ne usein (huomaamattaan) toimivat varsin pitkälle niiden mukaisesti. Tästä huolimatta ne tarjoavat arvokkaita identifikaation paikkoja ja diskursseja, joiden kautta naistoimijuutta voidaan uudelleen määritellä. Analyysi feminismin historiallisesta tai pikemminkin historiatomasta merkityksellistymisestä erilaisissa grrrl-diskursseissa on oleellista luettavaa niin kaikille uusista "tyttöliikkeistä" kiinnostuneille kuin feminismin historian (näennäiseen) essentialismin negatiivisesti suhtautuvillekin.

Kirjan lukujen erilaiset aineistot ja kysymyksenasettelut, jotka saattavat tuntua varsin epäkonventionaalisilta, puolustavat selvästi paikkaansa suhteessa Internetin moninaisuuteen ja "mrittelemättömyyteen". Paasonen kulkee läpi erilaisten tekstuaalisten maailmojen, niin akateemisten kuin populaarisen, niivoen sujuvasti yhteen kybernettiikan historiaa, nykyfeministisiä teorioita, empiirisiä tutkimuksia naisten Internetin käytöstä, feminististä science fictionia, kulttuurintutkimusta ja Internetin ja kyberavaruuden visuaalisia representaatioita. Vaarana tällaisessa pluralistisessa lähestymistavassa kuitenkin on, että kokonaisuudesta muodostuu sirpaleinen eivätkä analyysit rakennu tarpeeksi selvästi suhteessa toisiinsa tai suhteessa teoksen kantaviin käsitteisiin. Vaikka Paasonen osoittaakin tuntevansa läpikotaisin käsittelemänsä tekstit ja teoreettiset keskustelut, erilaisten käsitteellisten ja teoreettisten polkujen rönsyilevyy-

tuntuu myös osin vievän tilaa keskeisten asioiden syvällisemmältä analysilta. Toisen käden lähteiden runsas käyttö hukuttaa joskus alle Paasosen omat analyttiset huomiot ja argumentoinnin punainen lanka uhkaa kadota.

Figures of Fantasy osoittaa kiistattomasti, että sukupuoliella on edellen väliä eivätkä uudet ja ihmeelliset teknologiat ole onnistuneet "vapauttamaan" meitä valan ja hallinnan verkostoista. Niinpä se on myös tärkeä panos feministisen mediatutkimuksen ja feministisen teknologian tutkimuksen kenttään. Vaikka Paasosen maalaaman kuvan pessimistisyys, jonka hän itsekin tunnistaa, saattaa vaikuttaa uuvuttavalta, on teoksen negatiivinen kritiikki kuitenkin tärkeää erityisesti aikana, jolloin feminismiin kuuluu usein muuttuneen tarpeettomaksi. Myös analyysit tiettyjen kyberfeminististen diskurssien individualismista ja tavasta unohtaa valtaan, alistukseen ja kontrolliin liittyvät kysymykset ovat korvaamattomia muistutuksia oman position, historian ja geneologian tuntemuksen merkityksestä "vaihtoehtoisia maailmoja" rakennettaessa.

Kirjan "sanoma", ettei Internet ehkä niin itsestään selvästi tarjoa naisille radikaaleja uudelleenmäärittelyä paikkoja, kuin joskus on ajateltu, tuskin on uutinen kenellekään. Tämä ei myöskään ole kirjan tarkoitus. Paasosen analyysit paljastavat millä tavoin Internet valjastetaan perinteisten heteroseksististen ja rassististen diskurssien käyttöön ja miten sukupuoli rakentuu ja rakennetaan luonnolliseksi jopa Internetin virtuaalisessa maailmassa. Essentialisoimatta sen kummemmin teknologiaa kuin sukupuoltakaan Paasonen osoittaa kuinka vanhat, dikotomiselle sukupuoliäilykselle rakentuvat "totuudet" kuolevat hitaasti ja sopeutuvat jopa pelottavan jouhevasti uusiin konteksteihin.

SANNA ROJOLA

Sari Elfving

Loathing, Desire, and Cracks in Rationality. The Television and Press Image of Timo T. A. Mikkonen in the 1970s

M-show, the first openly American style talk show in Finland was televised in the beginning of the 1970's. It was produced by the commercial TV-company Mainos-Televisio and hosted by the flamboyant young Timo T. A. Mikkonen. He soon became an ambivalent celebrity in the Finnish press, nourishing fears about mass culture and Americanization. He was highly criticized as well as admired.

This article analyses *M-show*, the debate it generated and the ways the celebrity of the talk show host was constructed. The article also analyses cultural suspicions concerning television and its effects, such as the fear that television would promote irrationality in the public sphere. Celebrities like Timo T. A. Mikkonen could easily become targets of this criticism.

The approach of the analysis is intermedial and focuses on the relations between two media, television and the press (especially the magazines). Celebrity and notoriety are analyzed as complex outcomes of intermedial relations and the changes happening in them.

Katariina Kyrölä

Hidden Beneath the Kilos. Fatness, Gender and Sexuality in the Tabloid Magazine *7 päivää*

The article explores gendered representations of fat embodiment in the context of a tabloid magazine, from the viewpoint of feminist theories of embodiment. The analyzed material comprises of the altogether 52 stories published in the *7 päivää* magazine in 1993–2002 that display people defined as fat in both pictures and texts. The emphasis is on dieting stories, which form the majority of the material. In them, the only temporal and bodily situations are "before", as fat, and "now", as slim.

In dieting stories fatness is presented as a negative, past condition, as something outside the presumably thin "true self". The tendency or ability to gain weight is especially attached to women and femininity as a "natural" quality. Dieting is portrayed as the only way to fulfil the traditional, acceptable space for the female body in the heterosexual order. In a notable minority of the material, fat bodies are displayed in a seemingly tolerant way, but even these stories prove to be problematic in terms of body size norms, gender and sexuality.